

NAWROCONY (95) *part praet pass pf*

nawrocony (90), **nawrocon** (5).

a jasne; -ró- (1), -ro- (1) Mącz (1:1); w formie złożonej drugie o jasnej w formie niezłożonej m o pochylone; formy niezłożone f i n z tekstów nie oznaczających ó.

sg m N nawrocony (17), nawrocón (2); -ony (1), -(o)ny (16); ~ (attrib) nawrocony (1); ~ (praed) nawrocony (10), nawrocón (2) BielKron, Mącz. ◇ G nawrocon(e)go (8). ◇ A nawrocon(e)go (2). ◇ I nawroconym (1). ◇ L nawroconym (1). ◇ f N (praed) nawrocona (3), nawroconã (1); -a BielKron (2); -a : -ã SkarŻyw (1:1). ◇ I nawroconã (1). ◇ n N (attrib) nawrocon(e) (1), (praed) nawrocono (1). ◇ G nawrocon(e)go (1). ◇ A nawrocon(e) (1). ◇ pl N m pers nawroc(e)ni (21); -eni (1) MurzNT, -(e)ni (20). subst nawrocon(e) (2). ◇ G nawróconych (14). ◇ D nawronym (5). ◇ A m pers nawrocon(e) (6), nawroconych (1); -(e) : -ych WujNT (2:1). ◇ I m nawrocon(e)mi (1). ◇ L nawróconych (4). ◇ V pl m pers nawroc(e)ni (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: nawrocony od kogo (8), przez kogo (7); od kogo SkarJedn; przez kogo KromRozm II, KromRozm III, BielKron, NiemObr; od kogo : przez kogo SkarŻyw (2:1), WujNT (5:2).

Sł stp s.v. nawrócić, Cn brak, Linde w objaśnieniu s.v. nawrotny.

1. *Obrócony (1) : gdyby dziecię zmarło bokiem pochodziło/ Tedy możeli być ma być nawroczone y naprawiono FalZioł V 34.*

2. *Przybyły, sprowadzony na poprzednie miejsce; redux Calep (3) :*

nawrócony z czego (2): Redux – Nawroczeni zniewoli, albo zwoini Calep 903a. Cf Wyrażenie.

nawrócony dokąd (1): iż Rachel płakáła łynow łwych/ á nie mogła być pociełzoná/ wlpomniawfzy ná to/ iż ich nie máłz. Ale łłuchay co wnet táłże Prorok powieđa łłowy Páńłkiemi: Iż przełtań od płáczu [...] / ábowiem [...] będą náwroceni łynaczkowie twoi do końcżyn łłwoich. RejPos 27.

Wyrażenie: »[z czego] fortunnie nawrocony« (1): Z Długich w dáłkie kráie peregrinácyi fortunnie náwroconego ZNAMIENTEY Fámiliey/ y ołobliwey dzielności Panięciá [...] WITANIE. RybWit [A2]v.

3. *Który zmienil swe przekonania lub postępowanie; conversus Pol Ant, Vulg (89) :*

a. *Który przyjął mną religię lub wyznanie [w tym: chrześcijaństwo, katolicyzm (70), judaizm okresu biblijnego (1)] (71) : KromRozm II c4v, e4, v, v v, x3v; KromRozm III I, K3v; Saxonía odpádlá była od wiary ná báłwány/ áłe záłię przez Kárłá wielkiego náwroconá látá Páńłkiego 785. BielKron 282, 167v marg; RejPos 348v; Ruś y od Láćinskiego kościółá náwroconá. SkarŻyw 576 marg, 21 marg, 441 marg, 457, 572; Náwroconego kácerzá albo grzełzniká dziełkowánie LatHar Aaa4v; WujNT Act 15 arg, s. 487, 510, 512, 517 (9).*

nawrócony do kogo (7): Cf »do Chrystusa nawrocony«, W przen.

nawrocony od czego (1): niedawno krol Ermigildus [...] przez nawiełbnieyłze⁸⁰ męža Leándrá Bifkupá Hifzpáłeńskie⁸⁰ od Heretyctwá Arryáńłkiego do wiary powzechney náwrocony iełt. SkarŻyw 368.

nawrócony z kogo [= będąc przedtem kim] (6), z czego (8): wzywali tyi wolności/ tak pogani za łłaręgo zákonu nawroceni/ tak potem piérwłzy chrzełscjani národów włzelakich MurzNT 56; KromRozm II g2, x2; ktore [łłisty] on [łłw. Piotr] piłał/ do wiernych bráćiey/ z żydołtwá náwroconych

NiemObr 52; wżákże to był przywiley Piotrá S. [...] áby pierwiałtki nie tylko Zydow ále y Pogánow przez vstá iego ná wiárę były powołáne: ponieważ był przednieyłym páłterzem wżytkich owiec Páńfkich/ ták z Zydow iáko y z Pogánow náwroconych. *WujNT* 462, 125, 474, 487, 517 [2 r.], 655, 751, 796; *PowodPr* 21.

nawrócony k komu [*ku Bogu*] (1), *ku czemu* (2): A obaczywłfy to y infly nárádowowie [!] fínadz: áż ku końcu ziemie będą ktobie náwroceni *RejPs* 32v. Cf »ku wierze nawrocony«.

nawrócony na co [= *przez co*] (1): Tefsálonicensłowie ná kázanie świętego Páwła łatwie náwroceni *Leop* 1. *Thess* 1 arg,

nawrocon czym (1): Thám [*w Damaszku*] święty Páweł słowem Bożym náwrocon gdy iechał Krześcian mordowác. *BielKron* 264v.

W charakterystycznych połączeniach: dziwnie nawrocony, łatwie; Argentyna nawrocona(-y, -e, -i), *Bułgarowie, kacercz, krolowie, książę bawarskie, lud(zie)* (6), *Niemcy* (2), *poganie* (9), *Ruś (ruskie krainy)* (2), *Rzymianie, Saksonija, Żyd(zi)* (5); *nawrocony od heretyctwa, z pogaństwa (z poganow)* (7), *z Żydow (z żydowstwa)* (7); *nawrocony przez apostoły, przez biskupa, od Chrystusa, od Filipa Dyjakona, od Grekow, przez Karła Wielkiego, od łacińskiego (rzymskiego) kościoła* (2), *przez Pawła (od Pawła)* (2), *przez Piotra (od Piotra)* (2), *od Rzyma; nawrocony na [=przez] kazanie, słowem bożym.*

Wyrażenia: »do Chrystusa, do Boga nawrocony« = *conversus ad Deum PolAnt* [szyk 4:2] (4:2): *BibRadz* 1. *Thess* 1/9; *SkarŻyw* 527, 536; á ia tułżę/ iż to Hieronim mowi o żydách do Chriřtułá náwroconych. *CzechEp* 414; *NiemObr* 27; *WujNT Act* 15 arg.

»nowo nawrocony« = *advena PolAnt, Vulg; prozelytus PolAnt* (9): *WróbŻołt* mm3v; *BudNT Act* 6/5; o žadną fię rzecz pilniey niełtárał/ iáko o rozłszerzenie wiáry Chryřtułowey á wykorzenienie báłwochwáłłtwá z onych nowo náwroconych ludzi řwoich. *SkarŻyw* 357, 63, 527, 536; *WujNT Act* 2/11, 6/5; nie byłá tedy rzecz potrzebna nowymi przywileymi tego ták dálece wárowác/ co w łtáteczney pořseřsiej miáło duchowieńłtwo/ powielkiey częřci ielźcze od Krolow nowo ná wiárę krześciáńłkú náwroconych *PowodPr* 23.

»na wiárę, do wiary, ku wierze nawrocony« [szyk 13:1] (8:4:2): *WróbŻołt* mm3v; Yáko kyedy fye był włřczáł řpor w Hyeruzálem [...] myędzy żydy á pogány ku wyerze náwroconemi *KromRozm II* g2, x2; *BielKron* 142v, 167v; *Bułgárowie* od Rzymá do wiáry S. náwroceni. *SkarJedn* D3v; *SkarŻyw* 230 marg, 368, 576; *Kolořfánie* [...] od Archippá y od Epáphrá ná wiárę Chrzeřciáńłkú pierwey náwroceni/ byli potym kácerřłtwem Symonowym vwiedzieni *WujNT* 693, 595, Yyyyy2, Bbbbbbb4; *PowodPr* 23.

Szeregi: »nawrocony i nauczony (a. wyuczony)« [szyk 1:1] (2): *NiemObr* 27; Rzymiánie iuż przed tym od Piotrá S. náwroceni y náuczeni byli: y przetoż ich Páweł w wierze raz przyiętey chciáł vtwierdzić. *WujNT* 526.

»nawrocony i okr(z)czony« [szyk 1:1] (2): *Damascus* [...] miáłto w Syriei/ w którym święty Páweł był okrczon/ y náwrocón po widzeniu które miáł ná dródze. *Mqcz* 77b; *WujNT* 748.

W przen (1) : Bořcie byli iáko owce błádzące: ále teraz ielřeřcie náwroceni do páłterzá y biřkupá duř wáłżych. *WujNT* 1. *Petr* 2/25.

α. *W funkcji rzeczownika* (2) :

Wyrażenie: »nowo nawrocony« (2): A gdy się rozszło zgromadzenie/ poszło wiele z Żydów y z nabożnych nowonawroconych [*colentium advenarum*] za Pawłem y Bárnabazem *WujNT Act* 13/43, s. 570.

b. *Który poprawił się z grzechów (18)* : *RejPos* 27; *SkarJedn* 71; Tedy one niewiały [*nierzędnice*] nawrocone [...] náklad ná iego [św. *Witalisza*] pogrzeb wielki wczyniły/ płacząc náuczyciela swego/ który ie tak dziwnym obyczaiem itaká vtrátą ławy swej/ Pánu Bogu pozyłkawał. *SkarŻyw* 108; *GrabowSet* S3v; *LatHar* 168 marg; *PowodPr* 85. [Cf **a.** *LatHar* Aaa4v].

nawrocony od czego (3): LubPs S; *Porphiry* od nierzędnego życia nawrocona. *SkarŻyw* 100 marg. Cf »od grzechów nawrocony«.

nawrócony k(u) komu [ku Bogu] (2): RejPos 348v; Gdyż to głos/ twoiey niezmierney lutości/ Ze niechcełz/ by był grzeźny zátrácony/ Rádniey chcełz by żył/ k tobie nawrocony? *GrabowSet* Iv.

W charakterystycznych połączeniach: człowiek nawrocony(-a, -e) (2), Izraelczyk, lud, niewiasta, osoba, serce; nawrocony od błędów, od nierzędnego życia, od złości.

Wyrażenie: »od grzechów nawrocony« (1): Podziękowanie człowieka/ od błędów álbo grzechów iákich nawroconego *LatHar* 567.

Szeregi: »nawrocony i pokutujący« (1): Tego Kłiążęciá y zbáwiciela wywyżzył Bog práwicą fwoią/ áby dał pokutę Izraelowi y odpufzezenie grzechów (*marg*) áby nawroconym y pokutuiącym Izraelczykom dał grzechow odpufzczenie. Hebr. (-) *WujNT Act* 5/31.

»upadły a nawrocony« (1): gdyż to wiełz iáka iełt rádość v niego [*Pana*] z iednego vpádłego á nawroconego człowieka *RejPos* 276.

W przen (3) : iż to mowił nie do ścian/ ále do káżdego fercá wierne⁸⁰ á s ftałą chucią ku niemu nawroconego *RejPos* 348v; A tak pozyteczne iełt vzywánie Wieczery Páńskiey temu kto przynosi ferce nawrocone wiarą *WujJudConf* 238v.

Wyrażenie: »na słuszną drogę nawrocony« (1): Prorok lituie tych którzy z błádziły od zakonu páńfkiego/ á życząc iem áby sie obaczywłfy ná flufną drogę byli nawroceni. *RejPs* 185.

a. *W funkcji rzeczownika (3)* : iákiey też zálie rádości vzywáią wżyfcy Anyeli [...] nie tylko nád wielkim pocżtem nawroconych: ále/ iáko piłmá powiedáią/ nád namnieyłym nędzniczkiem który sie iedno vzna w vpádku swoim *RejPos* 29v, 27 marg; in orátione de laudibus Sántisfimae Virginis [*take nazwiska Matce Bożej daje*]: Zdrowá bądźz/ nawroconych vćieczko/ [...] poyśrzednicżko przenachwálebnieyła/ y wżytkicgo światá iednacżko. *SkarŻyw* 120.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : *Conversus, Nawócony. et pro emendato, Polepżony. Mącz* 487c; *Calep* 903b.

Cf NAWROCIĆ, NAWROCIĆ SIĘ, NIENAWROCONY